

Заняття «Запобігання торгівлі людьми»

Автор Андрєєнкова Вероніка,
ГО «Ла Страда-Україна»,

Заняття надруковано в посібнику «МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО
ПРОВЕДЕННЯ ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З УЧНЯМИ 1-11
КЛАСІВ ЗА ПРОГРАМОЮ «ШКОЛА І ПОЛІЦІЯ»»

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Державної наукової установи «Інституту модернізації змісту освіти» № 2.1/12-Г-159 від 18.04.2016)

Мета: ознайомити з поняттями торгівлі людьми та торгівлі дітьми, шляхами потрапляння до ситуації торгівлі дітьми та масштабами проблеми в Україні; розвивати навички безпечної поведінки з метою попередження торгівлі дітьми.

Загальна тривалість: 45 хв.

Обладнання: аркуші паперу формату А4, листи ватману/фліпчарту, фломастери/маркери, мультимедійний проектор, ноутбук, роздатковий матеріал (додаток 1, 2), роздатковий інформаційний матеріал

План:

1. Привітання учасників
2. Обговорення «Поняття «торгівля людьми»
3. Обговорення «Торгівля людьми: шляхи втягнення, група ризику, масштаби проблеми»
4. Правила безпечної поведінки «Злочину можна запобігти»
5. Обговорення «Куди звернутись по допомогу»
6. Висновки до заняття
7. Прощання «Оплески»

Хід проведення

1. Привітання учасників

Мета: привітати учасників, ознайомити з метою зустрічі.

Час: 2 хв.

Хід проведення:

Ведучі вітають учасників зустрічі та по черзі представляються, говорять про мету зустрічі: *«Доброго ранку (дня, вечора). Нас звати ... (ім'я, посада). Сьогодні у нас з вами буде цікава та пізнавальна зустріч, на якій ми з вами розглянемо питання запобігання торгівлі людьми».*

2. Обговорення «Поняття «торгівля людьми»

Мета: дати визначення поняттю торгівлі людьми, опрацювати основні форми експлуатації постраждалих від торгівлі людьми

Час: 10 хв.

Хід проведення:

Ведучі просять учасників назвати різні асоціації, які їм спадають на думку, коли вони чують вираз «торгівля людьми». Ведучі записують на дошці, або на фліпчарті всі ідеї учасників. Вони можуть, наприклад, називати такі асоціації: торгівля органами, продаж дітей, викрадення, проституція, насильство тощо.

Коли всі ідеї вичерпані, ведучі підсумовують відповіді та пропонують законодавче визначення торгівлі людьми.

До уваги ведучих!

Для обговорення можна використовувати презентацію РР (див. додаток на диску) або роздатковий матеріал (закладки, брошури тощо)

Торгівля людьми – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином. (Закон України «Про протидію торгівлі людьми»)

Торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, - караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років...

... - караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років...(стаття 149 Кримінального Кодексу України)

Ведучі підсумовують, що торгівлю людьми можна визначити за такими складовими:

- Вербування
- Купівля-продаж
- Експлуатація
- Насильство
- Обман

Ведучі надають коротку інформацію про масштаби торгівлі людьми.

Існуючі дані про масштаби торгівлі людьми

- Звіт Держдепартаменту США (US TIP Report): 27 млн. осіб стають жертвами торгівлі людьми у всьому світі щороку
- Міжнародна організація праці: 20.9 млн. осіб (з метою примусової праці та включаючи сексуальну експлуатацію)
- ЮНІСЕФ (UNICEF): більше 1,000,000 дітей стають жертвами торгівлі людьми щороку
- Європейський Союз: 175,000-250,000 осіб стають жертвами торгівлі людьми в ЄС або перевозяться через країни ЄС щорічно
- Представництво МОМ в Україні: більше 120,000 українців постраждали від торгівлі людьми за кордоном з 1991 р.
- Висновок: немає чітких даних по торгівлі людьми через:
  - Відмінності у визначеннях, які використовують різні організації
  - Прихована природа злочину торгівлі людьми
  - Недостатньо ефективний механізм моніторингу секторів, в яких можлива експлуатація

Ведучі виокремлюють з асоціацій стосовно явища «торгівля людьми», які пропонували учасники на початку заняття, ті які відносяться до форм експлуатації постраждалих від торгівлі людьми:

- ✓ Отже, учасники заходів, найчастіше пов'язують з поняттям торгівлі людьми продаж людини на органи, жебракування, проституцію, рабство. Але більш повний перелік форм експлуатації постраждалих від торгівлі людьми надано в Кримінальному Кодексі України.

Основні форми експлуатації постраждалих від торгівлі людьми (прим.1 до статті 149 Кримінального Кодексу України, яка так і називається «Торгівля людьми або інша незаконна угоди щодо людини»):

- Всі форми сексуальної експлуатації,
- Використання в порнобізнесі,
- Примусова праця,
- Примусове надання послуг,
- Рабство або звичаї, подібні до рабства,
- Підневільний стан,
- Залучення в боргову кабалу,
- Вилучення органів,
- Проведення дослідів над людиною без її згоди,
- Усиновлення (удочеріння) з метою наживи,
- Примусова вагітність,
- Втягнення у злочинну діяльність,
- Використання у збройних конфліктах
- Тощо!

Ведучі запитують:

Чому важливо знати форми експлуатації постраждалих від торгівлі людьми?

Ведучі приймають відповіді та підсумовують, що коли людина знає що таке торгівля людьми та прояви цього явища, вона найбільш захищена від потрапляння до тенет торгівців людьми.

3. Обговорення «Торгівля людьми: шляхи втягнення, група ризику, масштаби проблеми»

Мета: обговорити шляхи втягнення до торгівлі людьми, охарактеризувати групи ризику та масштаби проблеми.

Час: 20 хв.

Хід проведення:

Ведучі звертаються до учасників:

Зараз ми пропонуємо вам опрацювати історії з життя людей, які потрапили в ситуацію торгівлі людьми. Під час роботи з історіями, ви зможете відповісти на питання: - Хто потрапив у ситуацію торгівлі людьми? – Які причини потрапляння? - Як людини потрапила в цю ситуацію (шляхи втягнення в ситуацію торгівлі людьми)? - Хто втягнув людину в ситуацію торгівлі людьми (хто вербувальник)? – Які форми експлуатації людини? – Які наслідки для людини?

Пропонуємо вам об'єднатися в 3 групи. Кожна група отримує історію та питання для опрацювання (для цього відводиться 7 хвилин). Потім просимо вас представити результати вашої роботи (для кожної групи по 3 хвилини).

До уваги ведучих!

Історії розміщено в додатку 1, питання для опрацювання – в додатку 2 до цього заняття.

Якщо кількість учасників заняття більш 20 осіб, пропонуємо створити 6 груп. Тоді по 2 групи будуть працювати над однією історією, але презентує одна група, а інша доповнює.

Додаток 1

Історії

Історія Микити

Після смерті батьків у мене не було грошей для того, щоб сплатити борг за квартиру, і я вирішив ризикнути – поїхати на роботу закордон. В одній із газет я прочитав оголошення, що фірма на вигідних умовах працевлаштовує за кордоном. Вирішив зателефонувати, щоб дізнатися, яку роботу

мені запропонують. Від секретарки я дізнався, що для працевлаштування в Ізраїлі мені знадобиться закордонний паспорт та час для оформлення робочої візи. У той момент я вважав, що мені пощастило.

Наступного дня я пішов до фірми на прийом до директора. Він виявився респектабельним чоловіком приблизно 45 років, повідомив, що я буду працювати у шпиталю, що мене очікують гарні умови проживання, висока зарплатня, але необхідно буде пройти медичний огляд про всяк випадок, адже пацієнти - люди з серйозними порушеннями імунної системи. Я сказав, що погоджуюся, та віддав паспорт на оформлення візи.

Через три місяці я летів до Ізраїлю. В аеропорту мене зустрів представник фірми та відвіз на машині до шпиталю, який знаходився у двоповерховому будинку на околиці. Останнє, що я запам'ятав, це обличчя, що схилилося наді мною із шприцем в руці. Прокинувся я у приміщенні схожому на підвал, без вікон, захотів піднятися, але не зміг через відчуття різкого болю у в правому підребер'ї.

Відкинувши ковдру, я побачив, що живіт забинтовано. За час перебування у шпиталю я перестав відчувати час. Кожного дня до мене приходила жінка і робила якісь ін'єкції. Вона не знала російської, тому я мав змоги уточнити інформацію стосовно місця перебування. Коли я зміг самостійно ходити, то побачив шов, який зарубцювався. Жінка видала мені квиток на літак і три тисячі доларів. Так, я повернувся додому із грішми, але без правої нирки...

Історія Оксани

Я народилася у селі під Києвом в родині вчителів. Після закінчення школи не здала вступні іспити в університет. Працювала в радгоспі, але зарплатня була невеликою. Знайома моєї мами кілька разів їздила в Італію на заробітки. Вона запропонувала мені поїхати разом із нею та працевлаштуватися гувернанткою.

Мої господарі виявилися літньою парою, що мешкають у великому двоповерховому будинку. Мені довелося працювати з п'ятої ранку до пізньої ночі без вихідних. Кожний ранок починався з того, що я мила туалети та ванни. Для досягнення ефекту доводилося користуватися миючими засобами з високим вмістом хлору. Рукавички мені не купували, бо вважали це зайвим. Потім я прибирала в усіх кімнатах, готувала сніданок, мила посуд та займалася пранням. Після цього у мене з'явилися червоні висипи на шкірі, я почала втрачати вагу, з'явилося запаморочення. Мені здавалося, що це все пройде, але кожного разу, коли я користувалася миючими засобами, у мене розпочинався кашель.

Я попросила хазяйку видати мені розрахунок. Вона відповіла, що через мій завчасний від'їзд від заробітку вираховують частку грошей. Повернувшись в Україну, я кілька місяців провела у лікарні і витратила майже половину грошей, які заробила на лікування. Я не можу користуватися миючими засобами через стан мого здоров'я до теперішнього часу.

Історія Катерини

Після закінчення школи Катя здала вступні екзамени до ЛГПУ на факультет іноземних мов. До початку навчання попереду був ще місяць. Знайома Каті, 22-річна Вера, яка неодноразово їздила на роботу в Італію, розповіла дівчині, що з її блискучим знанням англійської та німецької мови, вона легко могла поступити до університету у Мілані, де вона працює і, що вона знає багато українців, які там навчаються. Вера запропонувала поїхати разом із нею, щоб випробувати свої сили.

Вмовивши своїх батьків, Катя оформила закордонний паспорт і по туристичній візі, яку отримати виявилось легше і скоріше, поїхала з подругою в Італію.

Виявилось, що у Міланському університеті на Катю ніхто не чекав. Через те, що окрім паспорта і візи у Каті не було інших документів, в університеті з дівчиною навіть ніхто не

захотів розмовляти. Але Каті, яка витратила велику суму грошей на оформлення документів на поїздку, було соромно одразу повертатися додому. Вера запропонувала впродовж місяця працювати у кав'ярні офіціанткою, заробити грошей, а потім вертатися додому.

Перші три дні для Каті були дуже успішними. Вона легко справлялася з роботою та отримувала чайові. Але одного разу Катю посадили у машину та повезли у невідомому напрямку. Хазяїн квартири, куди її привезли, змушував надавати сексуальні послуги клієнтам, яких він приводив до неї, бив її, якщо вона відмовлялася це робити, і пильно стежив, щоб клієнти не знали мов, якими володіє Катя.

Цілком випадково дівчині через три місяці пощастило втекти, і вона звернулася до поліції. Через деякий час Катя була депортована в Україну.

Додаток 2

Завдання групам

Опрацюйте запропоновану історію та визначте:

1. Хто потрапив у ситуацію торгівлі людьми _____
2. Причини потрапляння _____
3. Шляхи втягнення в ситуацію торгівлі людьми (як людини потрапила в цю ситуацію) _____
4. Хто втягнув людину в ситуацію торгівлі людьми _____
5. Форми експлуатації людини _____
6. Наслідки для людини _____

Ведучі приймають відповіді учасників, коментують їх та доповнюють.

Інформація для ведучих:

Шляхи втягнення в ситуацію торгівлі людьми

- Працевлаштування
- Навчання
- Система au-pair
- Туристичні поїздки
- Шлюб
- Знайомство через Інтернет
- Запрошення випадкових знайомих
- Всиновлення/удочеріння
- Оздоровлення
- Запрошення по гостьовій візі

Група ризику

- Безробітні
- Діти (старшокласники, учні ПТНЗ, новонароджені, бездоглядні та безпритульні, діти з особливими потребами, діти трудових мігрантів, діти-сироти)
- Жінки 18-63-річного віку
- Працівники секс-бізнесу та ін.
- Внутрішньо переміщені особи

До уваги ведучих!

Важливо наголосити учасникам, що постраждати від торгівлі людьми можна не тільки ідучи за кордон, але й у межах України.

Пропонуємо ведучим після презентації роботи груп опрацювати з учасниками запитання:
Чи хтось із ваших знайомих, рідних, друзів потрапляв у подібні ситуації? Хто найбільш вразливий до потрапляння у ситуацію торгівлі людьми?

Як Ви вважаєте чому діти є групою ризику?

Як Ви вважаєте, найчастіше які форми експлуатації застосовуються до дітей?

Апеляція до життєвого досвіду, повторення попередньої інформації сприятиме кращому засвоєнню знань учасниками.

Ведучі резюмують:

До тенет торгівців людьми може потрапити будь яка особа, незалежно від віку, статі, соціальної приналежності. Тому важливо знати та дотримуватися правил безпечної поведінки.

4. Правила безпечної поведінки «Злочину можна запобігти»

Мета: опрацювати правила безпечної поведінки з метою запобігання потрапляння в тенета торгівців людьми.

Час: 5 хв.

Хід проведення:

Ведучі об'єднують учасників у пари. Кожна пара отримує роздатковий матеріал (зкладку, листівку, брошуру), який містить правила особистої безпеки. Ведучі просять декількох учасників прочитати/назвати по черзі правила особистої безпеки.

Ведучі запитують:

- *Які ще можна додати поради щодо запобігання потрапляння в ситуацію торгівлі людьми?*

Інформація для ведучих:

Правила особистої безпеки

- Нікому не довіряйте Ваш паспорт. Документи, що засвідчують Вашу особу, завжди повинні знаходитись тільки у Вас.
- Якщо Ви збираєтесь працювати чи навчатися за кордоном, Вам необхідно підписати контракт. Контракт повинен бути написаний зрозумілою Вам мовою, а також містити інформацію про умови (оплату, вихідні дні, роботу у святкові дні, медичне страхування), місце та час Вашої майбутньої праці чи навчання.
- Пам'ятайте! Легально працювати за кордоном можна лише за наявності робочої візи. Ніякий інший вид візи не дає права на працевлаштування за кордоном.
- Залиште вдома детальну інформацію про майбутнє місце перебування за кордоном/ в межах України з адресою та контактними телефонами, а також копію свого паспорта та контракту. Ми б також рекомендували залишити своє фото та адреси Ваших іноземних друзів.
- Дізнайтесь номери телефонів Посольства чи Консульства України в країні, в яку Ви їдете та візьміть їх із собою. Якщо Ви опинились у скрутній ситуації або Вам хтось загрожує, звертайтеся до представників своєї країни, які допоможуть Вам. Якщо у країні Вашого перебування немає Посольства України – телефонуйте у Посольство України в сусідній державі.
- У зарубіжних країнах активно працюють неурядові організації та служби, котрі надають допомогу особам, які опинились у скрутному становищі. Звертайтеся до них у разі необхідності.
- Термін перебування на території іноземної держави вказаний у Вашій візі. Порушення візового режиму унеможливить Ваш наступний виїзд за кордон. Дотримуйтесь правил візового режиму!
- Пам'ятайте, що знання хоча б елементарних слів іноземної мови значно полегшить Ваше перебування за кордоном.

- Перш ніж прийняти рішення про подорож або потрапивши у кризову ситуацію, зверніться за консультацією на **Національну «гарячу лінію»** з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації за телефоном 0 800 500 335 або 386 (безкоштовно). На «гарячій лінії» Ви зможете отримати інформаційні, психологічні та правові консультації щодо протидії домашньому насильству, торгівлі людьми, гендерній дискримінації і захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб.

5. Обговорення «Куди звернутись по допомогу»

Мета: ознайомити учасників з роботою організацій, які можуть допомогти людині, яка потрапила в ситуацію торгівлі людьми.

Час: 3 хв.

Хід проведення:

Ведучі запитують:

- *Куди, можна звернутись у випадку, якщо людина/дитина опинилась у небезпечній ситуації в Україні, або в чужій країні?*

Ведучі приймають відповіді учасників та доповнюють перелік установ та організацій.

Серед служб, до яких можна звернутись у такому випадку, можна назвати:

- Посольство України у країні перебування
- Правоохоронні органи
- Лікарні
- Соціальні служби
- Служби у справах дітей
- Неурядові організації
- Телефони довіри та «гарячі лінії» тощо.

6. Висновки до заняття

Мета: підбити підсумки заняття, розвіяти стереотипи, пов'язані з торгівлею людьми.

Час: 5 хв.

Хід проведення:

Вправа «Правдиві та хибні твердження»

Ведучі зачитують твердження, та пропонують учасникам по черзі підіймати руки, хто згодні, а хто не згодні.

Ведучі просять учасників пояснити свою думку.

Ведучий зачитує такі твердження:

- Потерпілими від торгівлі людьми можуть бути жінки, чоловіки та навіть діти.
- У біду потрапляють тільки нерозважливі.
- Є випадки, котрі свідчать про поширення внутрішньої торгівлі людьми.
- Людей втягують у тенета работоргівлі обманним шляхом.
- Зі мною такого не станеться.
- Потерпілими від торгівлі людьми стають тільки жінки.
- Торгівля людьми трапляється тільки, коли людина перебуває на території іноземної держави.
- Усі, хто їде за кордон знають, що з ними може трапитися.

7.Прощання «Оплески»

Мета: сприяти позитивному завершенню заняття.

Час: 1 хв.

Хід проведення:

Ведучі дякують учасникам за роботу та просять учасників подякувати один одному оплесками за активну участь під час заняття. Якщо є інформаційні матеріали, ведучі роздають їх учасникам.

